

Практичні аспекти застосування цифрових технологій у бухгалтерському обліку та експертних дослідженнях

Одарка Чабанюк

кандидатка економічних наук, доцентка, старша наукова співробітниця, лабораторія товарознавчих та економічних досліджень, Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Мін'юсту України; доцентка кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет МОН України, м. Львів, Україна, ORCID ID: 0000-0003-0884-3515, Researcher ID: G-7875-2019, e-mail: odarka.Indise@ukr.net

Катерина Кузьмінська

кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет МОН України, м. Львів, Україна, ORCID: 0000-0003-3454-3321, Researcher ID: G-8069-2019, e-mail: k.kyzminskay@gmail.com

Розглянуто сутність сучасних інформаційних технологій як важливого засобу своєчасного та об'єктивного формування записів у бухгалтерському обліку. Розкрито значення нормативного регулювання облікових аспектів заповнення зведених реєстрів та форм фінансової звітності. Здійснено короткий огляд програмного забезпечення українського виробництва для ведення бухгалтерського обліку. Зосереджено увагу на особливостях формування показників фінансової звітності «BAS Бухгалтерія». Узагальнено облікові аспекти з метою подання об'єктивної та неупередженої інформації в реєстрах обліку та формах фінансової звітності. Наведено орієнтовний перелік питань, які вирішуються експертами-економістами під час проведення експертизи у разі, коли дослідженню підлягає фінансова звітність або показники, які формуються на підставі її даних.

Ключові слова: бухгалтерський облік; судова економічна експертиза; судовий експерт; фінансова звітність; показники фінансової звітності; висновок експерта.

Practical Aspects of Applying Digital Technologies in Accounting and Forensic Examinations

Odarka Chabaniuk, Kateryna Kuzminska

This paper examines the essence of modern information technologies as a crucial tool for the timely and objective formation of records in accounting.

It delves into the significance of regulatory frameworks governing accounting aspects of completing consolidated registers and financial statements. A brief overview of Ukrainian-developed software for accounting is provided. Particular attention is paid to the features of forming financial reporting indicators using «BAS Accounting» software. Accounting aspects are summarized to present objective and unbiased information in accounting registers and financial statements. An approximate list of questions addressed by economic examiners during examinations involving financial statements or indicators formed on the basis of their data is provided.

Keywords: *accounting; forensic economic examination; forensic examiner, financial statements, financial statement indicators, forensic report.*

Упровадження сучасних інформаційних технологій, розширення застосування мобільних технічних засобів зумовили необхідність розроблення для мобільних інформаційних систем підприємства мобільних платформ і застосунків, які забезпечують доступ до бази даних підприємства незалежно від місцезнаходження користувача за допомогою мобільних телефонів, планшетів тощо. До того ж користувачами інформаційних систем, крім обліково-управлінського персоналу, є працівники служби маркетингу, постачання, збуту та інших підрозділів підприємства. Розширення кола користувачів інформаційних технологій підприємства своєю чергою вимагає від розробників створення максимально спрощеного та зрозумілого інтерфейсу. Для управління сучасним підприємством характерно збільшення обсягів електронного обміну даними, що зумовлює розвиток інформаційних технологій.

Загалом можна зазначити, що цифрові технології значно спрощують процес бухгалтерського обліку й роблять його більш точним та

ефективним. Деякі практичні аспекти застосування цифрових технологій у бухгалтерському обліку подано на рис. 1.

В Україні активно застосовують програмні продукти для ведення бухгалтерського обліку. Наведемо кілька програмних продуктів українського та іноземного виробництва, адаптованих до нашого законодавства, якими можуть скористатися вітчизняні підприємства.

Програмне забезпечення українського виробництва «MASTER:Бухгалтерія» розробила компанія IT-Enterprise, що тривалий час спеціалізувалася на впровадженні винятково комплексних ERP-систем для великого бізнесу. Дана програма містить функціональні модулі, що охоплюють всі ділянки бухгалтерського обліку та обліку в системі оподаткування: банк, каса, продажі, купівля, склад, виробництво, основні засоби, зарплата, кадри, звіти тощо.

Системи Accent 2 і 7.4 розроблено українськими IT-компаніями. Вони дають змогу комплексно автоматизувати підприємство будь-якого виду діяль-

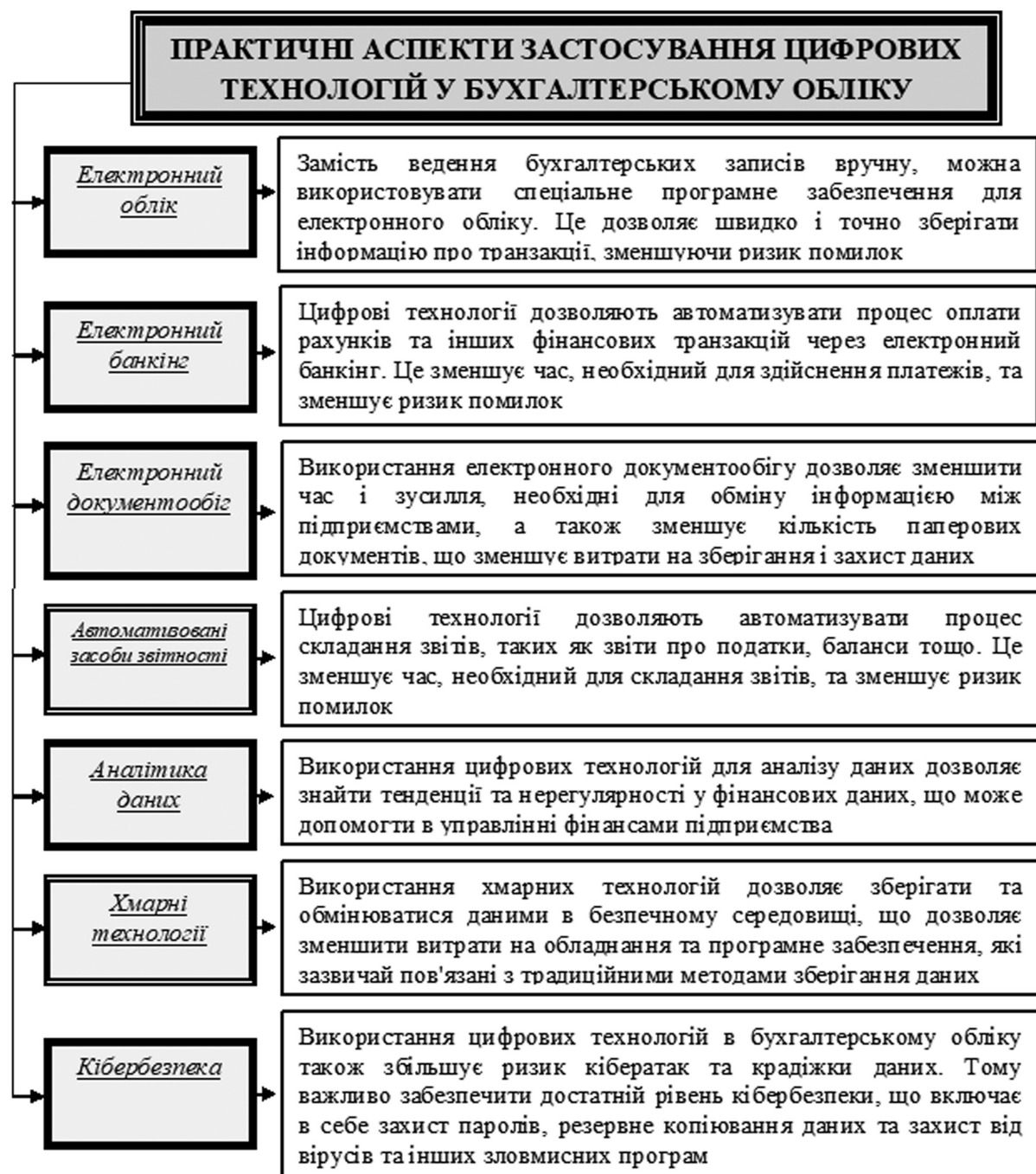

Рис. 1. Практичні аспекти застосування цифрових технологій у бухгалтерському обліку

ності. Типовий набір функціональних вимог забезпечує управління та фінансовий облік, але структура з відкритим кодом уможливує модулі кодування для складної автоматизації.

«М.Е.Дос» — система електронного документообігу, комп'ютерна програма, що допомагає працівнику

облікового апарату в роботі з усіма типами документів в електронному вигляді: рахунками, договорами, актами, податковими накладними, звітами тощо.

Програмний продукт «БЕСТ ЗВІТ ПЛЮС» застосовують для автоматизації облікових процесів, також

формують первинну й зведену документацію. Цей комплекс відповідає за організацію електронного документообігу в господарствах незалежно від форм власності та джерел фінансування, а також дає змогу подавати форми звітності контролюючим органам в електронній формі.

«BAS Бухгалтерія» найчастіше використовується поміж інформаційних технологій на ринку комп'ютеризації облікового процесу. Вона є інструментом для розв'язання всіх завдань, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства.

У межах експертних досліджень об'єктами вивчення є первинні документи, зведені реєстри за рахунками бухгалтерського обліку, форми яких будуть відповідно до того програмного забезпечення, що застосовується на підприємстві. Водночас вони мають відповідати загальноствановленим вимогам та чинному законодавству. Формування фінансової звітності в умовах застосування сучасних інформаційних технологій передбачає врахування методики їх заповнення за кожним рядком звітності. Лише такі підходи забезпечать їх належне оцінювання експертом під час здійснення експертних досліджень у разі, коли експертне дослідження стосується підтвердження показників звітності. Розглянемо практичні аспекти заповнення фінансової звітності та окреслимо напрями експертних досліджень, які здійснюються на основі даних фінансової звітності підприємства.

Звітність — це система показників у формі таблиці, які відобража-

ють обсяг і результати діяльності підприємства. Її складання — завершальний етап облікової роботи. Звітність визначена НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі — *НП(С)БО 1*) як бухгалтерська і відображає фінансовий стан підприємства та результати його діяльності за звітний період.

Метою такої звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів (зовнішніх і внутрішніх), які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень.

Фінансова звітність має давати змогу користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди; фінансові звіти різних підприємств. Передумовою цього є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику та її зміни.

Для того щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, НП(С)БО 1 потребує наявності в ній даних про підприємство; дату звітності та звітний період; валюту звітності та одиницю її виміру; облікову політику підприємства та її зміни; аналітичну інформацію щодо статей фінансових звітів; консолідацію фінансових звітів; припинення (ліквідацію) окремих видів діяльності; обмеження щодо володіння активами; участь у спільних підприємствах; виявлені помилки та пов'язані з ними коригування тощо.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі — *За-*

кон про бухоблік) на підставі даних бухгалтерського обліку підприємства зобов'язані складати фінансову звітність. Згідно із Законом про бухоблік фінансова звітність підприємства — це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансо-

ве становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період та не становить комерційної таємниці.

Склад фінансової звітності визначено НП(С)БО 1. Класифікацію фінансової звітності подано на рис. 2.

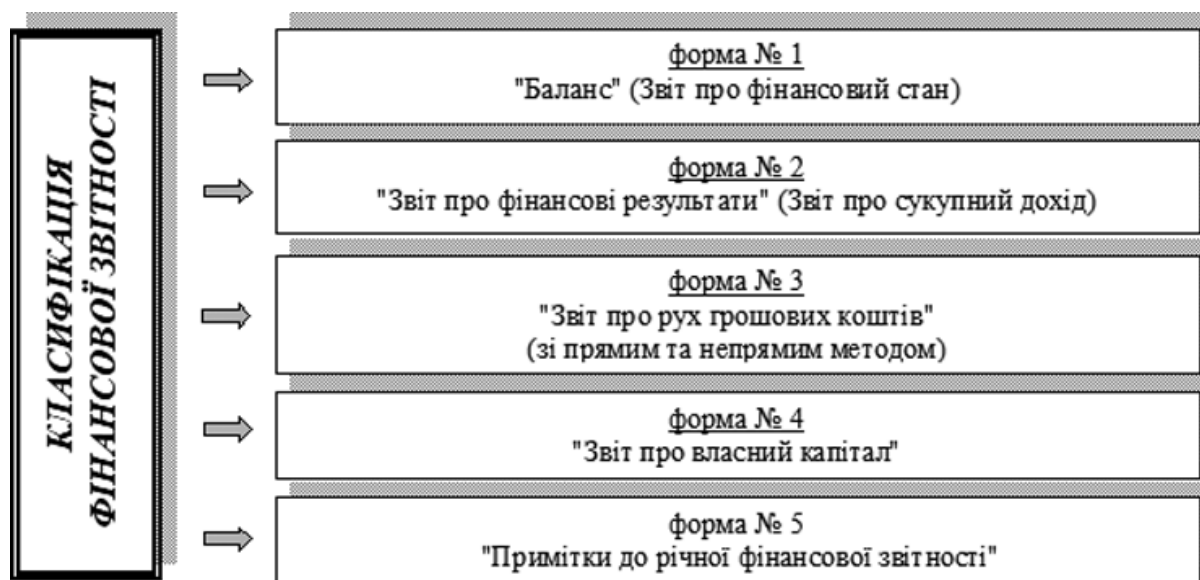

Рис. 2. Класифікація фінансової звітності

Програмний продукт «BAS Бухгалтерія» містить стандартні звіти, призначені для отримання даних за залишками й оборотами рахунків, субконто та проводках у різних розрізах для бухгалтерського обліку та оподаткування. До спеціальних звітів належить касова книга, реєстр податкових накладних, книга доходів і витрат малого підприємства на єдиному податку. Як і стандартні звіти, ці книги автоматично формуються на підставі занесеної до них інформації.

Регламентовані звіти — це звіти й декларації для подання до різних контролюючих органів (наприклад, Декларація з ПДВ, Декларація з податку на прибуток підприємства, Баланс

(Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)). Їх форми та порядок складання затверджено нормативними документами, тому такі звіти й називають регламентованими. Форми та алгоритми заповнення цих звітів дуже часто змінюються, тому їх винесено до зовнішніх файлів, що підключаються.

Перед складанням фінансової звітності зокрема формується «Оборотно-сальдова відомість» (рис. 3). Цей звіт — один із найбільш часто використовуваних у бухгалтерській практиці. Він формується у вигляді таблиці, у кожному рядку якої наведена інформація щодо певного рахунку бухгалтерського обліку. Рахунки

Початкова сторінка

Оборотно-сальдова відомість за 2023 р. x

←→ ☆ Оборотно-сальдова відомість за 2023 р.

Період: 01.01.2023 – 31.12.2023 ...

Сформувати

Показати настройки

🔍 ↺

Друк

📎

📧

Регістр обліку ▾

ТЗОВ "Автовектор"

Оборотно-сальдова відомість за 2023 р.

Виведені дані: БО (дані бухгалтерського обліку)

Рахунок	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
12			9 600,00		9 600,00	
15			8 000,00	9 600,00	-1 600,00	
20			31 193,50	2 710,50	28 483,00	
23				1 900,00	-1 900,00	
26			1 900,00		1 900,00	
28			8,33	1,67	6,66	
30			1 000 050,00	20 860,00	979 190,00	
31			214 526,26	102 042,96	112 483,30	
33			74 100,00	74 100,00		
36			73,00	25,00	48,00	
37			26 200,00	11 300,00	14 900,00	
40				1 000 000,00		1 000 000,00
44			8 020,04		8 020,04	
46			1 000 000,00	1 167 000,00	-167 000,00	
63			11 205,00	37 629,00		26 424,00
64			10 450,12	3 641,52	6 808,60	
66			49 510,00		-49 510,00	
68				14 025,60		14 025,60
70			143,83	143,83		
71			433,30	433,30		
79			8 555,83	8 555,83		
90			1,67	1,67		
92			8 533,33	8 533,33		
Разом			2 462 504,21	2 462 504,21	990 939,60	990 939,60

Рис. 3. Форма «Оборотно-сальдової відомості»

розташовано в порядку зростання номерів. Слід зазначити, що до фінансової звітності переносяться розгорнуті залишки за рахунками бухгалтерського обліку.

Економічна експертиза охоплює дослідження фінансової звітності в межах експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій та належить до експертної спеціальності 11.2.

Основними завданнями експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій є:

- проведення аналізу показників фінансово-економічного стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо) підприємства / організації; структури майна та джерел його придбання;

- визначення документальної обґрунтованості розрахунків частки майна в разі виходу учасника зі складу засновників підприємства тощо.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань:

- Як основні економічні показники (ліквідності, платоспроможності й прибутковості тощо) фінансово-господарського стану (найменування організації) на дату укладання або закінчення терміну дії угоди (реквізити) характеризують господарсько-фінансову діяльність (найменування організації)?
- Чи підтверджується документально сума внеску до статутного фонду (найменування організації або учасника) та роз-

- рахунок розміру частини майна, що підлягає поверненню особі, яка вибула зі складу засновників (зазначається дата виходу)?
- Чи підтверджується документально (згідно з даними звітності та реєстрів обліку) розмір чистого доходу за XXXX рік у сумі XXXX млн грн.?

Перелік джерел посилання

1. Воронко Р. М., Кузьмінська К. І., Чабанюк О. М. Автоматизація бізнес-процесів підприємств як чинник підвищення економічної ефективності діяльності. *Інтернаука. Серія : Економічні науки*. 2024. № 7. DOI: 10.25313/2520-2294-2024-7-10135 (дата звернення: 02.09.2024).
2. Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Кольба Р. М. Діджиталізація як функція облікової діяльності: коронакриза як контекст. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/01/337.pdf> (дата звернення: 02.09.2024).
3. Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Шевчук Ю. І. IT-процесінг у національній обліковій практиці. *Економічні студії*. 2019. Вип. 4 (26). С. 97—100. URL: [Loboda-CHabaniuk-IT-protsesinh-u-natsionalniy-oblikoviy-praktytsi-2019.pdf](https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/01/337.pdf) (дата звернення: 02.09.2024).
4. Чабанюк О. М. Аспекти проведення досліджень у сфері оподаткування. Київ, 2024.
5. Чабанюк, О. М., Лобода Н. О. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях : навч. посіб. Київ, 2023.
6. Чабанюк О. М., Лобода Н. О., Кузьмінська К. І. Бухгалтерський облік та прикладні програмні рішення : навч. посіб. Київ, 2024. 234 с.